

Esse detroi ori in septimana: Mercuri-a,
Vineri-a si Domineca, candu o oala in-
tréga, candu numai diumetate, adeca dupa
momentulu impregiariloru.

Pretulu de prumeratiune:

pentru Austria:
pe anu intregu 8 fl. v. a.
diometatu de anu 4 „ „ „
patraria „ „ „ „ 2 „ „ „

pentru Romani'a si strainetate:
pe anu intregu 16 fl. v. a.
diometate de anu 8 „ „ „
patraria „ „ „ „ 4 „ „ „

ALBINA.

Prenumeratiunile se fac la toti dd. coraspi-
dinti a-i nostri, si d'adretulu la Redacti-
Josefstadt, Langesasse Nr. 43, unde
sunt a se adresa si correspondintiele, cu pe-
vescu Redactiunea, administratiunea sau spe-
ditur' a; caate vor fi nefrancate, nu se vor primi
era cele anonime nu se vor publica.

Pentru anuencie si alte comunicatiuni de in-
teresu privatu — se raspunde cate 7 cr. de
linie repetirile se facu cu pretiu scadutu.
Pretulu timbrului cate 30 cr. pent. una data,
se antecipa.

Viena 7/19 iuniu 1869.

In strainetate nu se petrece nici
unu actu de mare importantia. In cau-
sele nostre nationale, credemu ca aci tre-
buie se facemu locu pentru darea de se-
ma a dlui Elia Macelariu, fostulu pre-
siedinte alu comitetului nationalu cen-
trale din Sibiu. Elu scrie:

Spre sciintia Natiunei! *)

Inca înainte de acést'a cu 2 luni de
dile s'a facutu amintire in mai multe dfa-
re atatu nationale catu si straine, ca in
regimu ar fi dispusu sistarea activitatii
Comitetului centrale alesu si constituitu
in conferinti'a inteligentiei romane, tie-
nute in 7 si 8 martiu 1869 in opidulu
Mercurea, ba s'a disu in unele si aceea,
ca insusi Comitetulu ar fi *disolvatu*.

Sum convinsu, ca oron publicu ce-
titoriu va fi acceptatu — si inca cu totu
dreptulu — de la subscrisulu, caruia i
s'a concediutu onoric'a conducere a
Comitetului, ca séu se desmintiesca séu
se constateze in publicu faim'a mai susu
amintita.

Din care cause nu s'a satisfacutu
pana acum acelei juste acceptari, se va
puté vedé mai pe largu din actele con-
ferintiei nationale, pentru a caror'a tipa-
rire si edare in publicu s'au facutu dejá
pasii necesari, si asiá — apelandu la in-
dulgenti'a on. publicu pentru intardiarea
din cestiune — voiu se espunu simple-
mente: ca activitatea Comitetului centra-
le nationalu *intr'adeveru s'a sistatu* prin
*gratiós'a (?) ordinatiune a Eselentiei Sa-
le Dlui Ministru de interne ddo. 18 mart.
a. c. nr. 986 din acelu motivu: ca Con-
ferinti'a din Mercurea, ca adunantia pri-
vata, nu a fostu indreptatita a aduce unu
atare conclusu, care tientesce eluderea
ducerei in deplinire a intrebuintarii u-
nei legi sanctionate („egy szentesített
törvény használata foganatba vétele ki-
jársására van irányozva“), prin care in-
alta si gratiós'a (?) ordinatiune s'a im-*

*) Celelalte díare nationale sunt rugate a
reproducece aceste sire in colónele loru.

pusu totu-odata subscrisului *) a face
indata dispusetiunile necesarie, ca atatu
Comitetulu centrale, catu si Comitetele
filiale *se-si curme activitatea*, — pe care
inca nici ca o incepusera, ba comitetele
filiali nici ca s'au fostu infintiatu.

In implinirea acestei ordinatiuni
ministeriale *s'a revocatu* conchiamarea
siedintiei Comitetului centrale nationalu,
care érá se se tiená in 8 aprile a. c., —
mi-am tienutu inse totu-o-data de deto-
rintia patriotica, pe langa una desfasiu-
rare mai pe largu a programului natio-
nale, a indreptá una representatiune mo-
tivata catra Eselenti'a Sa D. Comisaru
regescu, cu acea rugare, ca de óra-ce D.
Ministru alu internelu a dispusu sista-
rea activitatii comitetului inainte de a fi
cunoscutu adeveratulu programu natio-
nalu si salutariulu scopu alu Comitetu-
lui — se medilocésca revocarea ordina-
tiunei sistatóre; fiindu ca acést'a pretindu
inseși adeveratele interese ale regimului,
despre care *ca regimu constitutionale* nu
se póte supune (?), ca nu ar dorí se cu-
nosca opiniunea publica, dorintiele si
aspiratiunile natiunei romane. Dara, do-
rere, ceea ce s'a crediutu nici a se puté
supune, nu preste multu s'a intemplat.
In 8 maiu 1869 sub nr. 1213 a emisu
D. Ministru alta ordinatiune, prin care
sustiene dispusetiunea sistatóre. Cauta

*) Siefiloru de jurisdictiune li s'a deman-
datu numai invigilarea, póte ca se nu i se in-
temple ceva pacoste Comitetului: — atata si
nu mai multu, si totusi Ilustritatea Sa marele
Capitanu alu Naseudului D. Alesandru *Boha-
tielu* in neobositulu seu zelu pentru natiunea
romana, pe a careia spinare s'a ridicatu la di-
gnitatea de Capitanu supremu, in harthi'a sa
presidiala ddo 28 martiu 1869 nr. 8, prin
care a incunoscutiutu pe D. I. M. despre cu-
prinsulu ord. min., dice urmatórele: „Acést'a
vi se impartiesce confidentialitate (?) ca unui
membre alu acelu Comitetu, provocandu-te,
ca se inceti atatu cu tóte correspondintiele cu
acelu comitetu, catu si cu tóte *agitatiunile*
pe facia séu pe sub mana.“

Not'a Red.

asiádara se cedámu fortii, cáci suntemu
ómenii pacii; inse nu este nici o putere,
care se ne inchida calea catra inim'a pa-
rintésca a bunului Monarcu si catra o-
piniunea publica a Europei, la care au
apelatu si vor apelá totdeun'a popórale
asuprite si insetate de dreptate. Era Dom-
niloru de la putere nu putemu se nu
li aducemu a minte urmatórele cuvinte
ále unui publicistu anglesu: „Intr'unu
statu, nimic'a nu e mai periculosu, chiar
nici rescularu cu arm'a in mana, ca ne-
multumirea oprimata si tacuta; ea se in-
tinde pe sub fundamentulu statului, pre-
gatesce esplosiuni cutrieratóre si minári
totale.“

Mercurea in iuniu 1869.

E. Macelariu.

De la diet'a Ungariei.

Cas'a resrepresentantiloru.

Siedinti'a de sambeta 12 iuniu.

Lónyay ministruu raspunde la interpe-
latiunea lui Szirmay ca guvernulu iérta con-
tributiunile celor'a ce-su in paguba de grin-
dina, essundare, séu focu, dar despre ghiatia
nu vorbesce legea. De altminte se ic in soco-
tintia atunci candu dupa inghiatiatu nu s'a
mai potutu semená a dóta óra.

La interpelatiunea lui Lancovics raspunde
Lónyay ca: guvernulu n'are scire despre in-
cassarea aloru 10 cruceri dupa fie-care florinu
din contributiunea restanta. Deputatulu n'a
numitu nici unu casu apriatu. La tóta intem-
plarea, restantiu supórtá spescele incassariloru.
De asemenea spesce potu scapá numai daca vor
platí regulatu. Tocm'a in cerculu seu Duna-
Vecese, deputatulu ar face bine se-i suatuésca
pre ómeni cáci sunt in restantia cu aprópe
trei millióne de florini.

Se luá in desbatere generala proieptulu
de lege pentru votarea aloru 39.000 de re-
cruti. Stang'a estrema nu vre se voteze de-
feliu. Oratorii celoru lalte partite, dupa lungi
escursiuni despre o armata nationala magiara
careia singura póte apramá tíer'a, ca honvidii
vor compune asta armata sel. — conchisera
ca trebuie se vóte pentru ca se aiba armata
comuna si pana atunci, pana se aiba honvidi.

Siedinti'a de luni 14 iuniu.

Deák aterne petitiunea aloru 2000 de
femei, ceru scóla de modelu. (Se tramite co-
missiunei pentru petitiuni). Ministruu Gorove
asterne tratatele postali cu „principatele unite
de la Dunare“ si cu Serbia. Tisza nu e multia-
mitu cu respunsulu ce l'a capetatu la interpe-
latiunea de unadi, deci propune a provocá
guvernulu se astérna unu proieptu de lege
pentru infintierea unui tribunalu nedependente
care se esplice legile in casu de controversa
intre oficiolate séu ministeriu. (Propunerea
se va tipari.)

Sigismundu *Borlea*: Onorata Casa!
Sunt mai multe septemani de candu, prin fe-
lurite foi straine, am cetitu acea faima ca on-
ratulu guvernungurescu, a nume onoratulu
ministeriu reg. ung. de comunicatiune denéga
debitulu postale, in tierile corónei unguresci,
pentru unele foi opositionali si nationali ce
aparú in Viena, a nume se denéga diurnalu-
lui romanescu „Albina“ si foi croate „Novi
Pozor“.

Marturisescu ca la inceputu mi se pa-
rea ca asta faima este o calumnia, respandita
a nume spre scopulu d'a aruncá umbra grósa
pe liberalismulu guvernului ung. De atunci
inse m'am convinsu deplinu ca scirea este ba-
sata pre adeveru. In urmarece acesteia, precum
m'am informatu, „Novi Pozor“ a incetatu d'a
mai aparé, éra organulu nationalu romanu
„Albin'a“ nu-lu poti scóte, de la post'a ungu-
résca ca nu-lu dá.

Nu cunosc pre „Novi Pozor“, sciu nu-
mai atata ca este organulu partitei nationali
si opositionali croate, deci nu potu spune nici
unu cuventu despre cuprinsulu lui. Inse ce se
atinge de „Albin'a“, potu afirmá ca portarea si
tonulu ei nu se declinesce de cuprinsulu celoru
lalte foi opusetiunali din patria. Abstragendu
de la acést'a, eu sum de parere ca o asemenea
oprire a cutarei foi este o procedura absolu-
tistica, o dispusetiune absolutista, in catu nu
se póte impacá defeliu cu spiretulu de liber-
tate si de constitutionalismu, cáci in fapta
asta oprire nu este alta de catu o condemnare
unilateralá, arbitrariá si nemotivata, o
nemicire a cutarei foi periodice séu a cutarei
pareri, pentru ca nu place guvernului.

FOISIÓRA.

Discursulu ce d. A. Vizanti l'a rostitu
la inaugurarea cursului seu de litera-
tura romana la universitatea din Iasi.

(Estrasu din prelogerea a dóu'a.)

Ca spresiune credinciósa a stariloru so-
ciali in epóce determinate, Literatur'a ni pre-
sinta fotografi'a a totu ce omulu a simtitu si
cugetatu pana acum. Chiamu tóta atentiunea
asupr'a acestei afirmatiuni, ce se baséza pe in-
sasi valórea intrinseca a conceptului Literatu-
rei, ca nu cumva se se confunde cu *Istori'a*
care, cum sciti, raspunde la intrebarea: ce a
facutu omulu, cum a facutu, pentru ce a fa-
cutu si care a fostu rezultatulu faptei sale?

Candu tratamu despre importanti'a stu-
diulu Literaturei, intre alte multe folóse pon-
deramu si acel'a ca numai literatur'a ni pro-
cura unu ecou catu se póte mai satisfacatoriu
sentimentelu si aspiratiuniloru nostre si,
ce'a ce e si mai insemnatu póte, ca ea ni aréta
tóta scar'a desvoltarii spiritului umanu, unde
a ajunsu si care e punctulu de plecarea, de un-
de noi, coboratorii, se o conducemu mai de-
parte.

Catu despre folosu vediuramu, ca nein-
teresarea si modesti'a sunt notele caracteristi-
ce. Poetulu ca si Prostatorele, Pictorele ca si

Sculptorele, realiséza frumosulu, imbraca ade-
verulu cu forme placute si aducu armonia per-
fecta intre ideia si materia, intre cea ce in
estetica se numesce *fundu* si *forma*, cu alte
cuvinte omulu realiséza viéti'a sa intr'unu
modu frumosu, nu pentru cutare séu cutare
consideratiune personala si egoista ci pentru
stim'a frumosului insusi. Acést'a é cum se in-
templa si cu celu ce, pe terenulu moralu, face
binele, nu pentru cutare séu cutare respalire,
— acést'a ar fi interesu si egoismu, — ci
chiar pentru respectulu si iubirea binclui
insusi.

Literatur'a e necesaria si de mare folosu.
Pentru a ne convinge de acést'a, n'avemu de
catu se luámu unu singuru genu literariu, d.
es. poesi'a. Ei bine, poesi'a e unu isvoru ne-
socabilu pentru traditiunile si analele unui
poporu; intrés'a, pe langa faptele generale,
ideile si sentimentele vécului, mai aflámu si
viéti'a privata cu tóte usurile si secretele po-
póraloru respective; éra studiulu obiceiiloru
unui poporu scimu catu de multu servesece la
statorirea legislatiunei, la formarea istoriei, la
introducerea vr'unei institutiuni si la alte multe.

Si apoi chiar de n'ar fi acést'a, óre gran-
dórea unui poporu se mesura numai dupa
abundantele sale interese materiale, numai
dupa evenimentele notabile si intreprinderile
fericite, séu si dupa traditiunile si suvenirile
frumóse cari perpetuéza artile, dupa vigórea
si energ'a cugetarii, dupa nobléti'a de carac-
teru si curati'a usuriloru ce se traducu apoi

in legi si n institutiuni? De siguru ca dá, si
dar necesitatea Literaturei nu póte fi negata
cáci ea, credeti, e pentru societate ce'a ce cu-
ventulu e pentru individu. Relatiunea intre
un'a si alt'a e recipróca si constanta, cum e si
ace'a a plantei cu sementi'a, a dreptului cu
obligatiunea, a frumosului cu uritulu, a pro-
ductiunei cu consumtiunea.

II. Sunt unii cari, fara se nege necesi-
tatea Literaturei, sustinu ca studiulu ei ar fi
otiosu, de óra ce talentulu naturalu e de a-
junsu a creá si criticá. Acésta asertiune o ba-
séza ei p'acé'a ca Art'a ar fi anteriora sciin-
tiei, ér' critic'a ar fi contemporana omului.

In adeveru, cu cate-va regule invetiate
mecanice unulu ar poté fi aritmeticu practic,
fiindu ca ar sci se calcule operatiunile ordi-
narié ale vietiei. Inse, unulu ca atare, daca nu
cunósce ratiunea operatiuniloru ce aplica, fi-va
in stare se descopera calcululu infinitesimalu?
... Unu artisanu, care nu cunósce de locu le-
gile materialului si a fortieloru ce manuesce,
poté-va vr'o data se descopera machin'a de
vaporu? ...

Nu mai remane indoiéla ca vorbirea a
fostu nainte de gramatica, ca ómenii au cu-
getatu mai nainte de a sci logic'a, si cá, prin
urmare, au fostu poeti si oratori mai nainte
de crearea Retoricei si a Criticei. De sicuru
ca impulsulu primitivu, primele productiuni a-
le artei provinu de la natura. Inse numai nisce
simple incercari si inceputuri, potemu noi se
le luámu dreptu arte? Strigatulu, forma'a

candu-va cuventu? póte fi consideratu copi-
lulu ca omu? ... Totu asiá se intempla si cu
literile, pentru ca ori catu de mare ar fi ge-
niulu si inspiratiunea unui poetu, si ori catu
de suprindectória elocinti'a unui oratoru, totusi
nu vor poté escelá séu, celu pucinu, continúá
ca atari fara cunóscearea fortieloru esentiale
cari producu efectulu, a formelu séu medi-
lóceloru literarie de cari se servescu, si a córd-
deloru animei la cari se adreséza. Fara de a-
ceste cunoscintie, poetulu adese nu e de catu
unu simplu verificatoriu, éra oratorulu unu
palavragiu, ale curuia discursuri cu totu dre-
ptulu se potu compará cu oceanele de cuvinte,
desierte de idei, despre cari ni vorbesce Vol-
taire: „Des océans des mots sur des déserts d'i-
dées.“ Cu alte cuvinte: *nomina sine re*.

III. Ajungemu acú la alta clasa de indi-
vidi ce striga in contr'a Literaturei. Acestia
fundéza opiniunile loru pe motive cu totulu
diverse. Ei fara se créda talentulu naturalu ca
suficientu, nu credu a poté castigá rezultate
sicure si reale facia cu misteriosele procedari
ale geniului si cu sententiele contradicatórie
ale gustului. Acestia inse, uita ca judecat'a si
critic'a literara se facu numai candu ni e cu-
noscuta oper'a si teori'a, cum si critic'a juri-
dica se face numai candu se cunósce faptululu
si dreptulu. Tóta dificultatea teoriei consiste
a priori, in obscuritatea geniului, éra a poste-
riori in diferinti'a si deversitatea capriciósa a
gusturiloru, de unde s'a si nascutu acea sen-
tentia ridicula: *de gustibus non est disputandum*,

Onor. Casa! Procedur'a acésta nu sciu cum s'ar poté impacá cu libertatea de presa si preste totu cu principiile constituționalismului. Dreptacea mi permitu se adresezu on. d. ministru de comerciu urmátorea interpelatiune:

1. Are scire cá s'a detrasu debitulu postale de la fól'a romana „Albin'a“, si de la cea croata „Novi Pozor“?

2. Daca are scire, — intemplatu-s'a acésta la demandatiunea séu cu invoirea onor. ministeriu? daca n'are scire: se sente ministeriu indemnátu a suspende delocu acésta despusetiune?

3. Daca s'a intemplat cu scirea si la demandatiunea onor. ministeriu: ce a datu ansa la asta despusetiune si cum o póte onor. ministru justificá din legile patriei, cum convine cu principiile de libertate si de constituționalismu?“

Ministru Miko: On. Casa! Post'a nu este in ministeriu de comunicatiune ci in celu de comerciu.

Ministru de comerciu Gorove: Daca voiu avé scire de interpelatiune (par' cá n'audi dsa arménulu magiarisatu! Cor.) voiu respunde dlui deputatu si speru cá se va multiamí. Pana atunci protestezu cá ar fi procedura „neconstituționala.“ (Drépt'a: bravo! — stang'a: vom vedé!)

Presiedintele: Intepelatiunea se va comunicá dlui ministru de comerciu.

Ministru Andrássy dice intre altele: Desf' d. Mileticu nu e de fatia, cauta se respundu la interpelatiunea lui despre intentiunea imputata Austro-Ungariei pentru cucirea Bosniei. In grantiele militari nu se facu neci unu feliu de pregatiri de resbelu. In orientu urmámu politic'a de o buna vecinetate, carea garanta comerciu si comunicatiune, defeliu nu tientiú la cuceriri. Neinterventiunea in orientu, pentru noi are o conditiune si o margine, acésta este: se nu intrevina neci altii.

Se dau voturile pentru alegerea membrilor in delegatiune.

Presiedintele aréta recercarea de la directoratulu causeru regesci pentru permisiunea d'a intentá deputatulu Mileticu procesu de presa din caus'a diurnalului „Zastava“.

Deak propune cmiterea unei comisiuni de 10 membri in asta cauza. Irány cere tiparirea si impartirea articolului d'aristicu si a ctelor. Vorbescu multi pro si contra, in fine se primí propunerea lui Deák.

La ordinea dilei: Se continua desbaterea legii de recrutare.

Siedint'a de marti 15 iunie.

Ho dosiu interpéléza pe ministeriu de interne cá de ce n'a intaritu pe Urechia si Hajdeu de membri onorari alesi in „Asociatiunea transilvana pentru literatur'a si cultur'a popo-

rului romanu.“ (Interpelatiunea se predá ministeriului).

Wenckheim ministru responde la interpelatiunea lui Császár afirmandu cá guvernulu are cunoscentia despre acele agitatiuni in Fagarasiu si cá a demandatu investigatiunea abuserilor de la alegerea de ablegatu. Verice miscaminte reactionarie in contra intregitatei corónei ung., guvernulu la va pedepsí cu rigóre. (Aprobati din partea unguiloru, Császár e multiamitu.)

La interpelatiunea lui Kapp, responde Wenckheim cá guvernulu sustiene regulamentul seu pentru organizarea fundulu reg. A manecatu toc'm'a din elaboratulu universitatei sasesci, numai cá guvernulu sustiene alegeri directe.

Se vota recrutarea.

Siedint'a de mercuri 16. iunie.

Se verifica alegerea lui Dr. Eugeniu Mocióni si Eugeniu Madarász, cu indatinat'a reserva de 30 de zile pentru reclamatuni.

Dupa cateva interpelatiuni neinteresante, Miko asterne unu proieptu de lege pentru conscrierea poporatiunii. (Se va tipari.)

Siedint'a de joi, 17 iunie.

Se alege membrii in comisiunea pentru cáile ferate, pentru fantie si in cea pentru controlarea detoriiloru flotante.

Se cetesce raportulu comisiunei despre proieptulu de lege in privint'a essercerii poterii judecatoresci. (Se pune la ordinea dilei pentru marti ce vine.)

Siedint'a de vineri, 18 iunie.

Ministru Horvath asterne unu proieptu de lege pentru stergerea pedepsei corporali si a catenelor.

Cas'a se constitue in siedintia secreta. La intrebarea tribunalulu cambiale, daca diurnele unui deputatu potú fi secestrate? cas'a dá respunsu afirmativu.

Conferint'a publica literaria, tienuta de Societatea de lectura a junimej romane oradane la 3 iunie 1869.

„Und das weite Rheims fasste nicht die Zahl der Gäste.“

(Schiller Ioan'a d'Arc.)

Cu placere vinu a referá onoratulu publicu despre decursulu si succesulu conferintiei publice, ce tienú estimpu Societatea de lectura a junimej rom. oradane. Suntemu faloși de splendid'a reesire, de carea se bucura nu numai publiculu romanu acursu in numeru fórtu mare la acésta ocaziune, ci o recunoscú si pres'a provinciale a strainiloru de aici. In'tr'unu jurnalungurescu de aici cetimu aceste: „Pentru poporatiunea romana intieliginta

din Bihoru acésta productiune fu adeverata serbatóre, cáci mintea si inteligint'a si-tienú triumfulu seu.“ Ori cu ce rezervu fece jurnalulu magiaru acésta marturisire, noi ne aflámu surprinsi, dupa ce nu suntemu dedati pana acum a audí din acea parte vorba buna la manifestarile de progresu ale romaniloru; ne mangaia inse mai multu convingerea a vedé sternitu acum intre romanii nostri unu interesu inflacaratu catra tendintiele natiunali.

Fu peste tóta acceptarea a vedé unu publicu atatu de numerosu si stralucitu, implendu desu desuitu in sér'a conferintiei sal'a spatiósa a „Vulturelui negru“, otelulu celu mai de frunte din Orade. Indemnati de dorulu ferbinte a se desfeta in produptiunile tenerimej si a stringe man'a fratiésca unulu cu altulu la o petrecere voiósa, bravii nostri inteliginti, dirigatori, privati si mai alesu preoti de prin provintia, cu tóte cá timpulu ploiosu nu favori, acusera cu familiile loru amabile numerosi ca neci odata. Strainii inca participara in numeru fórtu mare; unii indulciti de cordial'a intimpinare, ce au esperiatu la romanii si in alte ronduri, altii impinsi de curiositate. Acum pe la 8 óre de séra, sal'a erá plina de ascultatori, acceptandu inceputulu conferintiei.

Scaunele de frunte ocupau: H. Sa Iosifu Popu Selagianu, eppulu de Orade, M. Sa Ioanu Papp rect. sem. can. si abate cu intregu Revdis. capitulu gr. cat., Rev. domnu Sim. Bic'a presied. cons. gr. or. si alte fetie venerande ale clerulu romanu, demnitarii besericesci de ritulu latinu si mai multe persóne inalte dintre mireni. De alta latura siedeau demne matróné, bele dómne si suave domni-sióre.

In fati'a publiculu erá aradicata o tribuna lata, de a supra careia depindea unu tricoloru mare natiunale, ce pare a luá sub scutul seu pre cei ce pasiau sub densulu.

Abiá se fini canteclulu salutoriu intonatu de corulu tenerimej seminariali, candu bravulu conducatoriu alu Societ. d. Iustinu Popfiu se sui primulu pe bina si cu genialea sa oratoria bineventá pre óspeti. Apucá cu sine spiritele nóstre si ne duse departe in trecutulu scecelor, presintandu-ni-lu asiá cum a fostu, cum ni-lu intipiuim in mintile nóstre: de abiá vederatu de nisce lumine dubie. Nóa ni pare tristu fantasticu acelu vastu terenu; ni furnica prin vine privindu la scen'a, pre carea s'a jucatú o mare drama. Si totusi cu cata dulcétia petrecemu cu mintea si cu anim'a in acele timpuri. Ací vedemu pre unu Domnu romanu plecandu-si capulu tristu pre tronulu seu, si a latulu, pre siesulu latu, vedemu jacendu corpuri de eroi, dormindu somnulu eternu cu capetele pre buzdugane, si pre tieranii muncitori, privindu la voi'a lui Ddieu melancolicu, cu gugiuman'a in mana, si sioptindu incetu o rogatiune. Vedemu departe pe verfuri de munte, ca nisce siluete, voinici

de munte, inaltiandu in mana „ghiog'a nestrugita cu piróne tientuita“, parendu a strigá: Sai, Romane la hotara!“ Si pe acésta campia de gele vedemu iocí-colé, rare intre respipiri fetie venerabili, barbati betrani ca nisce profeti, standu cu cartea deschisa intr'o mana, in carea au scrisu fapte de demultu, ca se se pomenésca la fii si nepoti, éra cu alt'a aretandu la nisce radie, ce abiá strabatu de prin negura de dupa munte, — cum ar areté la venitoriu Acestia ne au redusú la isvorulu gloriei romane!

Despre acestia ni vorbi d. Popfiu, si noi ori de cate ori s'ar vorbí despre densii, cu ce pietate, cu ce tristétia dulce ascultámu! catu ni place a petrece cu densii! Apucámu cu sacra sfiéla analele si cronicéle betranesci din manile lor, si cetindu, animile nóstre batu mai tare, sufletulu nostru se naltia; ne mandrimu cá suntemu Romani! De la ei am pornitu; de la ei am invetiatu se ni cultivámu limb'a si literatur'a, manecandu din caracterulu originale alu natiunei nóstre, unic'a cale, pre carea alte popóra si-au eluptatu victorie in literatur'a lor.

Si éca purcediendu asiá, „acum, dise D. Popfiu, setea de cultura a petrunsu in tóte clasele societati romane; de la palatu la coliba, in catu potemu afirmá cu dreptulu, cá nu este alta natiune in Europ'a, care in timpu atatu de scurtu, inbutulu atatoru pedece si uneltiri reutatóse se fia datu din sinulu poporulu, adeveratulu poporu mirénu, atatia barbati intieliginti, ca natiunea romana, barbati resoluti a dá pieptu cu contrarii sei, si a aperá cu sacrificiulu persónei sale interesulu natiunii!“

„Acum, continua oratoriulu cu tonu inaltu, ca si cum s'ar adresá catra antagonisti, acum — cugeti tu dóra, cá poporulu romanu consta din aceia, cari se naimescu pe sem-bria?“

„An tu populum Romanum illum esse putas, qui constat ex iis, qui mercede conducuntur? Qui optent, ut vim afferant magistratibus, ut obsideant senatum? Optent quotidie caedem, incendia, rapinas? Oh speciem, dignitatemque populi Romani!“ (Cicero, Pro domo sua c. 33.)

Acum nu mai cercá pe poporulu romanu de aspre moravuri, pre celu ingrozitoriu; elu astadi nu mai e ingrozitoriu, de catu pentru dusmanii natiunii, limbei si patriei sale, nu cercá pre celu ce nu scia decatu se turtésca cu maciuc'a la pamentu pre inimicii „mosíei“ sale; — acum te uita, cum scie manuí si condeulu! Tolle et lege! — ie, ie, si cetesce cartile sale, cáci elu le serie cu sange din anim'a sa, si se vedí din cele ce ti-spune, de este Romanulu demnu a traí“

Dupa aceste, D. Conducatoriu dechiará siedint'a de deschisa.

Inainte de a incepe produptiunile tene

ara ce cei cari au disu acésta, se mai fi cugetatu cá sunt unele gusturi ce meracen palos (meritu ciomege), dupa o vechia dicatóre spanióla.

Dar ambele dificultati se potú conjurá si impacá. In privirea celei d'antaiu scimu cá geniulu, desí plutesce pe d'asupra omenirei, elu inse nu diace afara din ea si de limbagiulu creatiuniloru sale, desí e sensibilu, cu tóte aceste vorbesce cugetarii, ne adresésca la spiritu, fiindu cá scopulu lui nu e de catu acél'a d'a predá si d'a insufléti ideile prin mediloculu formelor cari se petrunsa la sentirile nóstre. Apoi sentiemintele pe de-o parte, ér' consciint'a pe de alt'a, dau ratiunei medilóce pentru a percepe, si d'aci nainte ratiunamintele vinu de sinc. Ei bine, geniulu, ca unulu ce nu e de catu o stare totala, o icóna a starii spiritulu umanu, n'are se póta elu intielege, cu un'a din facultatile sale, ce'a ce creéza si produce cu celelalte? Fi-vor ochii geniului ca cei din capu, adeca necapabili de a se privi unulu pe altulu? Si daca se ridica pe aripele unei inspiratiuni extraordinarie, pierde-va elu pana intr'atata consciint'a de sine in catu la pogorirea sa spre pamentu se nu-si mai aduca a minte de ceriulu pe unde a sboratu? . . . Fara indoieála cá pe catu timpu geniulu e in functiune, noi nu potemu se-i suprindemu secretulu lucrarii sale, cum nu potemu aflá nici alu plantei in momentul cresterii si desvoltarej sale; uniculu lucru ce potemu face e a-lu determiná si clasificá dupa ace'a, cu tóte cá n'avemu nevoia de misteriuulu vietiei naturali.

Artile nu o au si nici ne interesésca s'o aiba: fiindu cá, cum am disu, e mai multa realitate in lumea interióra de catu in cea esterióra. — Catu despre punctulu alu doile, adeca despre dificultatile nascute din caus'a capriciulu gusturiloru, aceste érași sunt lesne de invinsu: pentru cei ce cugeta liberu si cu sistema, nu inse si pentru cei orbiti de relatiunile lumesci, de nu mai sunt capabili a rumpe cu denselu si a se ridicá mai presusu de ori ce interese si preocupatiuni. Critic'a e unu faptu constantu, universalu, nascutu odata cu genulu umanu, ce'a ce vorbesce indeajunsu in favórea legitimitatei sale si in a posibilitatei unei impacatiuni intre principiile generale fara cari fie-care am calificá opiniunea altor'a de nebunia séu estravagantia. Nu se póte, ca judecat'a ce a meritatu de la posteritate unele din operile antice, se fie rezultatulu onoru estravagantie individuale. Din contra: unanimitatea si colórea immortala a acestorú opiniuni probéza ad evidentiam cá ele au dreptu basa fapte nemeritorie, idei si sentimente comune genulu umanu intregu, a caruia voce, imbracandu vestimentulu artei, strabate imensitatea spatiulu si indepartarea timpiloru, pentru a se adresa animei si inteligintiei nóstre. Deci se póte intrevedé posibilitatea unei impacatiuni intre diferitele gusturi, adoptandu o lege, unu codice mai multu séu mai putinu unanimu si uniformu. Unde, in adevéru, intimpinámu greutate, e numai in redactarea unui asemenea codice, cáci Literatur'a, ca una ce face parte din Arte, ca atare e invelita si ea in tóte evo-

lutiunile societatei, unde atatu lumea filosofica, catu si cea sciintifica si sociala ni presinta spectacolulu unei lupte din cele mai intretinute, servindu-se de principie care de care mai opuse in esenti'a lor si causandu in viet'i'a practica o suma de fapte si de manifestari érași contrarie si diferite: In Filosofia, finitulu si infinitulu sunt fundamintele scólei materialiste si panteiste, ér' Metafisicienii discutú cu ardóre asuprá cestiunei cá daca Creatur'a trebuie s'o explicámu prin Creatore séu acésta prin ace'a; — in Fisica cá corpurile sunt considerate sub dóue aspecte: celu alu inertiei si celu alu activitatei; in lumea politica aflámu o polemica si mai mare: aci, intre multe scoli, gasimu dóue mai pronunciate: un'a care pretinde ca bazele unei constitutiuni se fia ordinea, trsmulu si conservatiunea, ér' alt'a sustienendu cá acele baze trebuie se consista in libertate, progresu si n suveranitatea poporulu. Daca trecemu in sfer'a artistica érași dámu peste multe scoli, cari tóte s'ar poté reduce la dóue: scóla idealista si cea realista: cea d'antaiu se baséza pe credint'a cá frumosulu n'ar fi de catu o idea curata, conceputa de mintea omenésca fara nici unu ajutoriu din partea lunei esterne; cea lalta, din contra, sustine si propaga opiniunea cá frumosulu n'ar fi de catu rezultatulu, séu mai bine, o idea colectiva formata si alésa din proprietatile cele mai escelente a obiectelor naturei.

Acésta lupta, ce o aflámu pe tóte terenele, nu trebuie se ne descurajeze.

Din contra: daca recunscemu armonia

ca lege suprema a naturei, a omulu si a spiritulu; daca unitatea e principulu cardinalu a tuturorú fiintielorú atatu reale catu si ideale, daca in fine e vederatu cá creatiunea e o imagine a Creatorelui, éra acésta esentiaminte armonicu si unulu; atunci ori care intielege necesitatea unei armonie si consonantie între tóte acele opiniuni contrarie, contopindu-se intr'o singura sintesa comuna care se le justifice si lamurésca pe tóte. Ast-felu Jintés'a ideiloru relative la Bine, ni-ar dá sciint'a numita Etica adeca Morala; ce'a a ideiloru ce se referu la adevéru, ni-ar dá sciint'a filosofica in sensu latu, séu Logic'a in sensu mai restrinsu; ce'a a ideiloru si a principiiloru relative la Frumosu constituá sciint'a numita de cei vechi Calologia, éra de moderni Estetica; candu frumosulu realizatu in viet'i'a sociala e manifestatu prin cuventare, fia acésta scrisa séu vorbita, fia in prosa séu poesia, atunci ne aflámu pe terenulu Literatur'e, éra candu la operile literare aplicámu legile si preceptele estetice pentru ca se vedemu de s'a conformatu lorú séu nu, atunci facemu critica; acésta se numesce critica literara.

IV. Anca dóue cuvinte, cu privire la relatiunea ce existe între Literatura si sciint'a Dreptulu. Cá sciint'a e unu arbore ale caruia numerose ramuri, desí iéu dreptiuni difarate, pornescu inse din acél'a-si trunchiu comunu, nu mai e nici o indoieála. Totu asiá se intempla si cu sciintiele; ele nu sunt de catu ramurile aceluasi trunchiu, nu sunt de catu determinatiuni ale sciintiei totale si un'a; in virtu-

rilor, orcestrulu alumnilor seminariilor intona „*Mersulu tenerilor romani din Oradea-mare*.” Acestu mersu frumos e compus de maestrulu de musica (sub a caruia conduce stau tenerii diletanți) din mai multe arie romane. Diletanții, totu deodată și membri ai Societății, produsera această piesa cu focu și cu isetime.

Dintre teneri pasi primulu pe bina junelă studinte Alesandru *Lucaci* și dechiama cu intonațiune chiara, cu gesturi corecte și cu focu bine sentitu poezia: „*La natiune*” de la *Elia Traila*. Acăsta poezia se luă in programa in loculu „*Devotamentulu*” de la *Muresianu*, aflandu-se pentru asta ocașiune mai acomodata.

Poetulu a primitu inspirațiunea și la starea presinte a natiunii, negnindu-se de marsiavele apucature ale unor a chiar dintre romani, cari rivalizeza dupa glori'a lui Erostratu, conducendu man'a dusmana inarmata de pumnariu omoritoriu dreptu spre anim'a mamei lor. Si ei totusi au neobrasnicia.

„Ei dicitu că convingerea asi'a i-a dresu,
Si dicitu, că religiei vor se profite;
Dar miserii căca unu vilu interesu:
Argintii lui Juda voiescu se-i merite.”

Ma nu e de a se mai teme, acum candu sentiulu natiunale a petrusu in reranchii natiunii; candu poporulu scie, că „*Romanulu nu pierde*,” candu scie că

„E lege, ca s' aiba unu naitu venitoriu
Poporulu ce sente in sine taria,
Ca putulu de vulturu se treca prin nuori,
Si fetulu de Dieu din morti se renvia!

Strainulu, elu pôte se ti-face multu reu,
Mai multu inc'o clica, misia corcitură;
Dar nu va se schimbe neci chiar Ddieu
Ace'a ce-odata e lege 'n natura!

Interesanta fu schiti'a istorica, ce fece *D. Giorgiu Rudeu*, jur. de an. I. Bravura celor 19 plaiasi moldoveni la apărarea cetatii Némtiu in contra armatei lui *Sobieski* o cunoschemu din opurile betranului *Cantemiru*, era Letopisitiele Moldovei de la a. 1686—1693 ni spunu, că pe acel'a-si timpu in cetatea amintita era și domniti'a *Rucandra*, arnic'a veduy a lui *Timusiu*, fi'a marelui *Vasile-Voda Lupulu*.

Sobieski, vestitul regu polonu, primindu rea bataia la *Cotnaru* de la *Const. Cantemiru* voda, retacesce rapindu și ucidendu prin tiera. Ajungendu la falnic'a cetate Némtiu (in carea odinora *Elen'a Dónna*, mam'a lui *Stefanu* celu mare sosindu acest'a fugitu dupa o lupta nefericita cu turcii in puterea nopții, dónna mare lu-tramise inderetru la lupta, la victoria) *Sobieski* incepu a durdu cu tunurile in murii cetatii, de susu raspundeau barbatesce plaiasi cu flintele, și adese se ivia pe ziduri o figura femeesca, imbarbatandu pre luptatori ba insasi manundu pusca și arculu; — era domniti'a *Rucandra*. Trei dile fu ape-

rata cetatiuea, a patra di se gatase pravulu și merindea; apertorii capitulara și primira esire libera. Trei insi mai erau intregi dintre aprigii luptatori, trei duceau in spate pre alti trei raniti. — Domniti'a *Rucandra* nu primi se esa din cetate; ea accepta liniseita pre invingatoriulu maniosu; și polonii, dupa ce au muncit'o complitu, in urma apoi i-au taiatu capulu, pe pragu, cu toporulu (*Letopisitie*.)

Acăsta istori'a, compusa bine și propusa cu viua sentire de *D. Rudeu*, nu rataci a produce emotiune in ascultatori și ascultatori.

Urmă apoi cantecele natiunale: „*Diorile frumose*,” compusetiunea *Dlui Siorbanu*, care este de o adeverata capacitate musicale, și ba romanilor cu atata mai pretiuitu, cu catu sunt mai rari aceia ce ni indulescu prin tonuri. Judecandu de dupa pucine piese compuse de *DSA*, cate le am auditu, i-oferimu o consideratiune inalta; publiculu romanu va scii inse mai bine apretiu opurile *DSale* acusi, candu le va dá luminei. — Corulu atatu de bine organizatu cum este, escita, prin intonațiunea acestui cantece, cele mai viue aplause.

„*Moril'a lui Burcelu*” balada de *V. Alesandri*, dechiama de *Elia Bozganu*, jur. an. III. fece culminatiune; adese fu intreruptu dechiatoriulu, de publiculu entusiasmatu, cu „bravo!”

Stefanu celu mare plecã intr'o di de serbatore cu alaiu la baserica din *Vasluiu* spre inchinare; cum grabia pe vale, de o data aude in departare, glasu de romanu, ce striga tare: „*Hois, ho! tia ho! boureanu, Trage brazda pe tapsianu!*” — *Stefanu* alege trei pantiri și i-tramite se aduca inferocatu pre acelu temerariu, care a cutezatu se are in di de serbatore. Pantirii aducu pre unu tieranu fora de o mana; *Stefanu* l'agraiesce:

„Mei romane se n'ai terna,
Spune noa, cum te chiama! — . . .

Terna n'am aici sum romanu,
Terna n'am că mi-esti stefanu;
Că tu esti stefanu celu mare,
Care 'n lume s'omenu n'are, —
Era io-su Sioimanu *Burcelu*.
Puisioru de volnicelul . . .
Pan'a n'ajunge plugariu
Aveam falnicu armasariu
Si o ghioga nestrugita
Cu pirone tintaita,
Care candu o inverteam
Prin dusmani prosca faceamu,
Cate optu pe locu turtean! —
Aleleil pe candu eram
Omu intregu de me luptam,
Multi dusmani am mai stricatu,
Multe capete-am sfarmatu
De tataru si de litfeni
Si de falnicu ungureni.
Er in focu la Resboieni
Mi-a caditu ghioga din mana
Sub o sabia pagana,
Dar n'a caditu numai ea,

tea acestei unitati sintetice, pe carea se baseza legile creatiunii si cele ale spiritului uman, tote cunoscutiile sunt legate intre sine ca printr'unu lantiu comunu tuturor'a, si pe care nimene ni-lu pôte splicã mai bine de catu acăsta armonioasa relatiune ce esiste intre *Filosofia*, *Dreptu* și *Literatura*.

Filosofia studiãza omulu, pana s'in secretele cele mai adanci ale naturei sale. Ast-felu prin observarea și analisisarea elementelor din cari se compune și a condițiunilor in care se afla, intre alte multe rezultate știintifice, descopere că clu e sensibilu, inteligintu, activu, sociabilu, liberu și responsabilu. *Dreptulu*, se folosesc de tote aceste date și cu ele forma cimentulu și pedestalulu maretului edificiu a legislațiunei civile, penale, politice și administrative.

Cum vedeti dara, *Filosofia* studiãza originea Legislațiunei; Legislațiunea ni infatiseãza, ca realizate, tote adeverurile *Filosofiei*.

Se ne întorcemu acum spre *Literatura* și s'aruncamu o privire asupra anelor literarie ce ni-au transmisu timpii trecuti, și éca că dăm de tota partea morala a istoriei. Analele literarie ni descriu necadiriile tuturor sentimentelor și pasiunilor, tuturor peccatoru și usurilor onului din ori care locu și epoca. De unde se vede că *Legislațiunea*, prin codicele sale, ni aréta cum a marginitu și indrumatu mersulu omenirei; *Literatura*, prin mediloculu creatiunilor sentimentului și a inteligintei, educate sub protectiunea și directiunea legislațiunei, ni aréta și probéza nu

numai eficacitatea ci și sterilitatea acelei cale-torii. Relatiunea nu pôte fi mai intima si mai marcata. Ambele se ajuta, amendoue au aceasi importantia. Istori'a anca n'a facutu destingere intre insemnatarea numelui lui *Solone* și alui *Socrate* și *Omeru*: ace'a-si pagina brilianta contine numele tuturor'a și, dupa mine, istori'a a fostu drepta in punctulu acest'a. Trebuie dar se studiãmu in omu și creatiunile celorlalte facultati și se proclamãmu egalitatea știintelor naintea altariului intieleptiunei.

Modulu Tractariu.

Care e metod'a ce va se urmãmu in studiulu *Literaturei* nostre nationale?

Metodele, cum sciti, sunt multe și variate asiã cum și *Literatura* se ofere analizei sub diferite puncte de vedere. Este: metod'a *estetica*, cea *cronologica*, *alfabetica*, *empirica*, *speculativa*, etc. Noi vom preferi cea *speculativa* unita la cea *empirica*, adeca metod'a *empirica-speculativa*. Acăsta ni presinta pana si rezultatele cele mai intime ale știintei *istorico-literarie* și ni va servi anca si de conductoriu la lectur'a și studiulu autorilor romani.

Nu ni convine se adoptãmu numai metod'a *speculativa*, nici eschisivu numai cea *empirica*, fiindu că cea d'antãiu, separandu preceptele generale de naratiunea istorica, desin procura unu adeveratu sistem de legi și reguli, c inse lipsita togmai de cea ce e mai esentialu, adeca de *aplicatiunea practica*; éra cea din urma, ca un'a ce se ocupa numai de

Ci-a caditu si man'a mea
Cu paganu-alaturea! . . .

Apoi Sioimanu a ajunsu bietu seracu;

N'am neci oasa; n'am neci plugu
N'ci juncani ca se-i injugu, —

Siesc dile s'a totu rogatu de vecini se-i imprumute plugulu, ca se si-are si elu locu de unu pasu, — neci in séma l'au bagatu; a siep-tea di se duse la frate - seu, imprumutã plugulu și se prinse in sant'a *Domineca* de aratu,

Cãci seraculu n'are sóre
Nice di de serbatore . . .

Marinosulu *Domnu* se indura de acestu diasoiu romanu; i cinstesce unu caru cu siese boi, si-i dá movil'a razasiã, si-i dice:

Dar tu 'n verfu-i se te-asiedi
De-acolo se privighezi.

si de-i vedé, că au intratu dusmani in tier'a mea, tu se strigi catu vei poté:

Sai, Stefane la hotara
C'au intratu sabia 'n tiera!
Eu atunei te-oiu audí,
Ca unu smeu m'oiu rapedi
Si neci urma n'oiu lasã
De dusmani in tier'a mea!”

Considerandu, că acăsta balada e geniulu poeticu popularu adusu la clasicitate, pe langa franc'a propunere și moduliunea libera a *Dlui E. Bozganu*, intielegemu estremulu entusiasmu, ce-lu produse.

Orcestrulu escelã in „*Potpourri* din opera *Traviata*”; — dupa care intre bune auspiciu pasi pe bina *D. Giorgiu Feieru* jur. de an. III., si intr'unu monologu scurtu si-descoperi parerile sale in contra tendintelor, ce se ivescu in lume pentru a impartasi si pre femei la drepturi politice intr'o mesura ca pre barbati. Si nu se pôte impacã cu aceste aspiratiuni periculose pentru societate. Femea se mérga lu parlamentu de braci cu barbatulu și se discute acolo despre sörtea tierii, despre politica și diplomatiã! și a pledã dóra chiar in contra barbatului etc. Aceste sunt lucruri erancene. — Intr'acestea *D. V. Indre* jur. de an. III. vine pe nevedite și se apuca in disputa cu adversariulu femeiloru, combatendu pentru densele. Disputantiu inse nu se potu contielege. — Vine *D. I. Papp* jur. de an. I. spre impacarea litigantiloru, și vorbesce despre adeverat'a chiamare, despre drepturile mari, ce le-au acum de multe femeie. — Inse neci unulu nu slabescé din pareri. — „*Muierea se mérga in parlamentu!*” dice partinitoriulu — „*Ba se remana a casa!*” — „*Ba se mérga!*” — „*Ba se remana a casa!*” Alu treilea ar voi se-i aduca la o parere, dar nu incapa la vorba. „*Muierea se remana a casa!*” — *Aperatoriulu* se scapã cu siég'a și dise: „*Adeca muierea se remana a casa, candu si barbatulu e a casa!*” — „*D'apoi altu cum veniti de aveti curagiu, spuneti in facia damedorulu, că se remana a casa!*” — „*Si tu frate, du-te spune barbatiloru, că de aci nainte éi au se manuesca fusulu, suvcia și resboiulu!*”

Barbatiu și damele primira cu multa ilaritate aceste jocuri de idei, desin ici colé cam caustice, sciindu că „*was sich liebt, neckt sich.*”

— Dupa cantecele „*Mam'a lui Stefanu*” incepu: *Academ'ia limbistica a alumniloru seminaristi* produptiunile sale.

Orcestrulu esecutã pies'a frumoasa „*Trei floricele*” compusa de *I. Jancu*. De cate ori audimu acăsta piesa si alte compusetiuni musicale de la *Jancu*, ne vine o adanca gele pentru acestu teneru, cu avute facultati musicale, care mori pre tempuriu pentru noi.

Tote dechiatiunile fara produse cu buna pregatire. „*Umbr'a lui Mihai*” de la *H. Grandea*, dechiama de *A. Popu*, „*Pókainé*” de la *P. Gyulay*, dechiãmu de *N. Maioru*, „*La battaglia di Maclodio*” de la *A. Manzoni*, dechiama de *Georgiu Sfurle*, și „*Romanulu*” de la *G. Teutu*, dechiãmu de *Ioanu Cocisiu*, intempunã viue aplause. Publiculu remunerã laudabilele staruintie ale teneriloru seminaristi, cu buchete de flori.

Ca unu eco la aceste produptiuni, orcestrulu intona „*Mersulu lui Mihai*.” Acestu mersu frumos și insufletitoriu, ce se aude acum și in petrecerile unguriloru adese ori, fu primitu cu frenetice aplause; orcestrulu trebui se lu repetiésca. Strainii se insufletira de o potriua la acestu mersu, mersulu lui *Mihai Vitezulu*, pe alu carui momentu unulu dintre ei scrisé la 1601 aceste stichuri.

„Hic jacet ille ferus, latro merus et Nero verus,
Canis, atrox Dacus, scelerum laqus, ille Vallachus!
Hac qui transibis, bis terque . . . bis et ibis.”

Deca acestia se uita pe unu minutu de grozavulu *Mihai*, rapiti de puterea musice, — noi cum nu ne vom insufletí, audindu mersulu lui *Mihai*, numele lui *Mihai*, candu in noi renasce atunci o vechia gloria, o fala fora sémenu, și *Ddieu* scie cum ne sbugnesce sangele in vine!

Nam fuit hic heros, qualem non protulit aetas . . .

Si acum *D. I. Popfiu* apucã cuventulu de incheiare, inaltandu pana la celu mai inaltu gradu insufletirea, ce érá acum in ascultatori.

. . . „Cum se abdicemu dar de sperantiã intr'unu venitoriu mai fericitu acum, candu lumea privesce cu respectu și mirare la triumfurile nostre; — candu strigãmu un'a la *Carpati*, si ni raspunde resunetu fratiescu de pe tiermurile indepartate ale *Tibrului*, strigãmu un'a de a lungulu *Dunarii*, și ni se intinde mana fratiésca de la pólele *Alpiloru* și ale *Pireneiloru!* . . .

Domnulu Conducatori desfacu unu telegramu, ce sosise cu cate-va óre mai nainte de la ilustrulu cetatienu romanu și profesoriulu limbei și literaturéi rom. la universitateã din *Turin*, *Vegezzi-Ruscalla*, și de la *D. I. Dragescu*. Telegramulu sunã:

fapte si le subtrage de la critica și de la legile Estetice, daca am adoptã-o, studiulu nostru ar deveni o simpla cronologia gola și monotona, éra *Literatura* romana o tabela ambulanta de titluri de carti și nume de autori.

Cea mai rationala e *metod'a mista* indegetata, adeca, ace'a care combina teoriã cu esperiintiã. Ea presupune lectur'a autorului pe care voim se-lu facemu obiectulu cercetariiloru nostre, și totodata cunoscerea teoriéi ce s'o aplicãmu dupa esperiintiã și dupa principiile universale recunoscuté. Ast-felu faptele vor formã scheletulu studiului nostru, éra criticiã cu ratiunamintele in frumsetiarea și vivificarea acului scheletu.

Fiindu ast-felu armonisata cu *Estetica*, *Istori'a Literaturei* necesariaminte trebuie se aiba unu caracteru *criticu-esteticu*, asiã că, de parte de a se margini numai la simpl'a ordinare și espositiune a fenomenelor literarie, ea va cautã se ni procure o judecata pe catu de rationala pe atata și secura asup'r'a meritului si adeveratei loru valori.

Adeverat'a critica, e *arta liberala*, e și știintiã, pentru că mai antãiu e unu efectu si rezultatu a bunului simtu și a gustului perfectionatu, éra apoi o aplicatiune a unor principie generale și universale; pe de-o parte tinde a aflã totu meritulu realu alu autoriloru și tote frumsetiele ce contieniu operele loru, éra pe de alt'a ne feresce de acea órba veneratiune ce nu conduce de catu la prejuditiu și chiar la confundarea defectelor cu adeveratele merite ale unei scrieri.

Tinendu apoi in séma si legea perfectibilitatei, in virtutea careia tindu, dar n'au ajunsu anca la perfectiune, artile, știintiele și literile; metod'a imbratisata de noi, in locu de a ni se paré nefolositoria pentru *Istoria*, din contra, ni se presinta ca necesaria daca e vorba se facemu unu studiu consciintiosu. Oricine are macar o mica idee despre actual'a stare a civilizatiunei, trebuie se fia convinsu că, in acestu secolu unde lumin'a și dreptulu au facutu atate cuceriri éra societatea progresa cu atata rapidiune, ori cine va fi convinsu, dicitu, că *Istori'a literara* trebuie se aiba unu ast-felu de caracteru in catu se póta marta, și pentru contemporani ca si pentru posteritate, tote miraculoasele inaintari si toti pasii gigantici ce au facutu lumea moderna in privirea istoriei poporaloru. Numai sunt timpii in cari istoriculu se multumiã numai cu simpl'a naratiune a faptelor facute intr'unu modu lipsitu de ori-ce indegetare a colórei, tendintelor și ideilor domnitorie ce cu atata fidelitate se consémna prin *Literatura*. Astadi celu care se despune a scrié séu a invetiã istoriã, fie acăsta politica, séu literaria, nu póte s'o faca alt-felu de catu punendu-se sub protectiunea unui principiu care, alesu cu libertate și sustinutu ratiunalminte, se-i servésca de stea polara in calea sa, se-i lucésca cu splendóre la formarea ori carui conceptu, si se respandésca lufina și chiaritate peste tote lucrurile și opurile sale.

„Salutare v6a fii si fiie ale Crisiani. Inainte! Patria mama este cu voi! . . .”

Erau catra 11 ore de sera, candu se finira productiunile; demnitarii besericesci si cativa dintre ospetii mireni mai naintati in etate, — se indepartara, lasandu inderetru lumea tenera pentru *petrecerea de jocu*.

Nu potu lasa neamintita deschilinta generositate a Il. Sale Ios. Popu-Selagianu, eppulu rom. oradanu, carele sustiene cu mare liberalitate in ajutoire materiale si in animatiuni parintesci „Societatea de leatura,” si carele acum pentru asta ocaziune, a doua ora in anulu acest'a, spenda gratiosu o suma de 50 florini. Aceste fapte maritimose ni revoca a minte pre celu ce si ca inspectoriu de scole era „musagetu adevratu” (Tenerimea beinsiana la instal. Ilust. Sale.) Acum este neuitatu in analele acestei Societati.

Et nunc . . . se damu tributulu de recunoscintia venerabilei Parinte alu tenerimii romane, Mag. Sale Ioanu Papp, canonicu si abate, care ca supraveghiatoriu, sta in mai de aproape legatura cu Societatea. Retacendu-i alte merite, de asta data trebuie se encomiamu obosintele si sacrificiele Mag. Sale pentru infintiarea orcestrului si instruerea corului seminariale, cari ambe sunt admirate de toti cati le audu, si in asta sera fecera o parte principale a productiunilor. —

Cele ce au urmatu apoi dupa Conferintia, potu crede, on. cetitori, ca n'au fostu macerari de ale chinezilor pe tiermurile Gangesului pentru iertarea de pecate, neci bateri in pieptu, de penitinta, a la „mea culpa;” — ci fu jocu, fu bucuria, fu voia buna, de ti-veni6a se urezi, se te auda totu sufletulu de romanu, si n'ai fi datu pentru o suta de boi, ca asi6a dupa poft'a animei ti-ai potutu petrece. Intre pausa mai multi dintre jucatorii teneri jocara „Calusierulu” — A fostu

Hai se damu intr'o unire,
Se buiesca 'n fundu pamentulu,
Lumea 'ntrega se se mire
Si Domnedieu santulu.

In urma noi ne-am miratu, candu ne treditramu in colone complete cu diu'a in sala. —

Afaceri nationale besericesci.

De sub petr'a regelui in 28 maiu 1869 v.

Domnule redactoru! Inca atunci, candu au aparutu corespondintia „din Sibiu 29 decembre 1868,” publicata in „Federatiunea” nr. 184 din 1868 relativa la unele abusuri ce s'ar fi intemplandu in archidiecea Sibiuului, — in interesulu adeveralu, — me determinasem a face unele reflexiuni modeste la aceea corespondintia, ca unulu carele credu ca cunoscuse starea lucrurilor memorate, si daca am intardiatu cu acele reflexiuni pana acum'a, caus'a este, ca am acceptatu documentulu aici aculusu, si anca altulu ce lu voiu publicu cu alta ocaziune, acum'a inse vedindu ca partea a dou'a a corespondintiei de mai sus, se reimprospeta si in Albina din 18/30 maiu a. c. Nr. 50 sub titlu de „afaceri besericesci” mi-am timentu de detorintia in interesulu adeveralu, a face urmatorele „reflexiuni”:

Corespondintia din Sibiu 29 decembre 1868 ar6ta, ca precum in alte diecese, asi6a si in archidiecea Sibiuului se intempla unele abusuri, nu atatu din vin'a archiereilor, catu din acea impregiurare, ca densii inca ar fi supusi la multe feliuri de insielatiuni, era ca de exemplu aduce pre unu preutu, carele desu incurcatu in criminalu pentru furtu de cai, totusi in 1867 se sci6u lingus6 astfelu, incatu erasi capet6 a parochia in districtulu Brasiovului, inse incurandu-se curundu dupa aceea erasi in fapte rele, cadu de nou in criminalu. Onor. red. a „Fed.” in not'a sa facuta la acestu exemplu, ar6ta ca ar possede unu estrasu din registrulu penale alu tribunalulu crim. din Brasiovu din 9. oct. 1865 care contine mai multe pusetiuni de criminalitati, in urm'a caror'a acelu preutu a fostu candu pedepsitu, candu absolvitu ex defectu suffic. probarum. Acest'a ar fi antiulu exemplu alu pomenitei corespondintie, era alu doilea este ca — in decembre 1868 era p'aci se se ieronosca de preutu unu dascalu anume Voinescu, carele in anii trecuti sparsese in locuint'a Dlu Directoru

*) Foia Italiana de bunu renume „L'Unita Politica” de la 18 l. a. dice: „A Gran Varadino, l'Oradesa Mare dai unesci, li 6 andante vi fu una festivit6 letteraria che assue l'importanza di . . .” Red.

toru Munteanu si furase preste 800 fl. apoi fugise in alta ti6ra, — se ieronosca de nu venia o scrisore de la Brasiovu, ca se reflecte die pre archiereu la urmari. —

Mai nainte de tote am se observu, ca eu cunoscuse de aproape pre acelu preutu inculpatu, ca eu sci6u si ace'a, ca elu a fostu incurcatu in fapte rele, in urm'a caror'a ven. consistoriu l'a si suspinsu din functiune inca de la 1853, — sci6u mai incolo si ace'a, ca dupa ce suspinderea lui din functiune — a urmatu pre bas'a unei sentintie criminali a tribunalulu supremu carea ex defectu suff. probarum ilu absolva de la crim'a cu carea era inculpatu, — parochienii din 2. parochii veduvite, cari aveau mare lipsa de preutu, cu acelu preutu impreuna, necontentitu au cerutu repunerea lui in una din acele parochii, dar sci6u in fine si aceea ca din partea ven. consistoriu, nici cum si sub nici o conditiune nu i s'a concesu aceea cerere si nu i s'a datu vre-o parochia in Distr. Brasiovului, deci dara corespondintia din „Sibiu 29 decembre 1868” contine agulu din cele mai mari neadeveruri candu sustiene ca acelu preutu i s'a datu in 1867 vre-o parochia in Distr. Brasiovului, nu, nu i s'a datu, si deca cuiva i s'ar par6 neadeverata asertiunea mea acest'a, cerce actele consistoriali si ale respectivilor protopopi ai Distr. Brasiovului, si se va convinge de adeveralu disoloru mele, cu tote acestea pre mine nu me prinde tocmata mirare de acelu neadeveru mare din aceea corespondintia, cata me prinde estrasulu din registrulu penalu din oct. 1865. Mirarea mea provine de acolo ca6i togm'a eu insumi am scos unu asemenea estrasu, (de cumva nu va fi acelu carele s'a tramisu On. red. a Federatiunii) care estrasu apoi s'a naintatu Ven. consistoriu archidieceanu in Sibiu, intr'unu timpu candu comun'a Codlea in Distr. Brasiovului, avendu mare lipsa de preutu, cerea cu totu deadinsulu pre cel'a de care este vorba aici, — de sine intielegendu-se ca asemenea estrasu, care contine mai multe fapte rele, a supr'a acelu preutu, n'a fostu substernutu consistoriulu spre a springin cererea comunei pomenite, seu spre a favoru pe preotulu inculpatu nu, ci din contra, — care impregiurare apoi a contribuitu la respingerea rugarei comunei din Codlea si a preotulu inculpatu, — eta dar dov6da nu numai ca archiereii nu dau parochie la preoti incriminati, dar si ca densii nu se pre lasa a se insiel6 de altii. — Acest'a ar fi reflexiunea mea la prim'a parte a corespondintiei, — era la a doua parte, carea atinge respingerea de la hierotonire a clericulu Voinescu, pre carea o vedu acum'a, reimprospetata si in Albina Nr. 50 din a. c. in corespondintia intitulata „afaceri besericesci.” Dupa ce vedu, ca pre candu corespondintia Federatiunii, din „Sibiu 29 decembre 1868” imputa archiereulu, ca6i era p'aci se ieronosca pre unu furu, deca nu venia o scrisore de la Brasiovu, totu pre atunci alta corespondintia din Albina nr. 50 din a. c. imputa aceluia si archiereu, pentru ce nu a ieronositu pe Voinescu; si pentru ce l'a respinsu pre o simpla aretare anonima? Mai nainte de a raspunde la obiectu, mi se obrude acele intrebări naturali, care dintre cei doi D. corespondinti, se fia aflatu petr'a intieptiunii? si care se fia acelu pament6nu, carele fatia cu asemenea corespondintie, ar pot6 face voi'a tuturor'a? apoi combinarea acestor corespondintie me duce la acea consecintia naturala ca multe aretari si scrieri din jurnale sunt urmari ale patime si sentiului de resbunare, lucruri cari nu ducu la scopu, si cari ar fi timpulu se se delature, — dar se trecu la obiectu. Corespondintia din „Sibiu 29 decembre 1868” dice ca Voinescu a furatu preste 800 fl. de la Dlu Directoru Munteanu, si ca elu dupa aceea a fugitu in alta ti6ra — acest'a erasi nu este togm'a asi6a precum ar6ta corespondintia, — adeveralu este ca pre candu Voinescu era in versta dintre 12—13 ani, pe candu studi6a la Brasiovu si locuia in casa Dlu Munteanu, i s'a furatu acestuia nisce bani, care bani dupa insasi aretarea Dlu Munteanu din decembre 1868 facuta Venerabilulu Consistoriu archidieceanu — la provocarea acestuia, — s'au furatu prin altu studinte, era nu prin Voinescu, care studinte fiindu mai in versta, a sedusu intr'ata'a pre Voinescu, — de l'au lasatu in casa Dlu Munteanu, care casa era in grigea lui Voinescu, ci nu voiu se dicu ca furulu nu va fi datu si lui Voinescu ceva din acei bani.

Dar ca unulu carele cunoscuse de aproape decursulu lucrului, trebuie se aretu ceea ce sci6u, si adeca, ca dupa intemplanu furtulu, Voinescu a descoperitu pe furulu celu adevratu, ca prin aceea grabnica descoperire D. Munteanu s'a despagubitu de totu ce i se furase, si ca pentru aceea nici D. Munteanu, nici altu cineva n'au potutu face in contra-i candu va vre-o aretare penale, precum se pot6 ved6 din aici sub /-clusa resolutiune a magistratulu brasioveanu ca tribunalu penalu competentu, care ar6ta ca densulu nici candu n'au statu in vre-o cercetare criminala, ba ce este mai multu, elu Voinescu nu numai ca n'a fugitu intr'alta ti6ra, cum dice corespondintia de susu, dar si a continuatu studi6ele mai departe cu purtare buna, — au servitu 5—6 ani ca invetiatoriu, erasi cu purtare buna, era de presentu porta servitiulu de notariu comunalu in Branu, totu cu purtare buna. (Actulu, aculusu act in originalu, de la respectivulu judetiu, l'am estitu si deci marturisim ca cuprinsulu lui e „Voinescu n'a fostu sub neci o investigatiune criminala.” Red.)

Daca consideri tote impregiurările acestea, si deca mai consideri etatea lui copilar6ca in carea s'a aflatu atunci, togm'a se fi participatu si elu la acea fapta rea, cea ce nu sta, inca nici atunci si, nici dupa legile penali, nu i s'ar pot6 imput6 ace'a acum'a de crima — apoi daca in fine s'ar mai consider6 si aceea, ca obscea, carea l'a alesu pre Voinescu de preutu si inca cu unanimitate, i s'ar par6 ne respectatu dreptulu celu frumosu de alegere, — din acestea apoi se nasce acea intrebare ca ore meritat'a elu a fi privitu si titulu de furu din partea corespondintiei sibiene? si dupa ace'a, respingerea lui de la ierononire? mi-ar plac6 daca s'ar sci cine e D. corespondinte din Sibiu, nu de alta, ci numai ca se pot6 numer6 si altii faptele dinsului de la anulu 12. alu etatei sale, si ca se se ved6, ore ar pot6 lu6 cu dreptulu petr'a spre a arunca cu ea asupra lui Voinescu?

Dar dupa ce cu tote acestea Ven. Consistoriu l'a respinsu de la ierononire si dupa ce elu neci dupa fapte, neci dupa legile in vigore nu pot6 fi incriminatu, cu atat'a mai putinu nu, — ca6i atunci n'ar pot6 fi adi in servitiulu notarialu, — si dupa ce de alta parte, obscea „Predealu” care l'a alesu de fiitorulu seu preutu, — considerandu ca n'are nici casa parochiala, nici portiune canonica pentru unu preutu strainu, pre candu Voinescu si-are acolo casa si pamenturile sale proprie, considerandu ca acea obscea consta mai putinu ca din 100 familii de totu imprasciate, pre nisce locuri muntose, cari nu sunt in stare neci a edific6 o casa parochiala, nici a da vre-o portiune canonica, ca6i n'au neci unu petecu de pamentu comunalu, apoi mai considerandu ca acele familii si asi6a platescu pre langa alte dari, pe totu anulu cate 1 fl. la preutu si cate 1 fl. la invetiatoriu, nu numai ca nu li s'ar pot6 impune si o dare mai mare pentru unu preutu strainu, dar inca candu din aceste considerante ar insiste aceea obscea se aiba numai pre Voinescu de preutu si nu pre altulu, si apoi candu acesta dorintia nu i s'ar respect6, ce ar dice om6nii de observarea statutulu organicu besericescu? Dar ore ce ar dice D. corespondinte, ore n'ar strig6 ca nu se respecta legile sinodulu din 1864 modificate in congresulu nat. bis. din 1868 dupa care in partile acestea s'a organizatu si constituitu tote parochie si protopopiatele nostre, inca de la 1865 si pe cari om6nii nostri le cunoscuse bine si le observa cu tota bunavointia? —

Nu potu incheia aceste reflexiuni fara a observ6 ceva si la acea parte a corespondintiei din „Albina” nr. 50 din a. c. care se referesce la acea impregiurare, ca s'ar fi intemplandu de se ieronosca cate odata si clericu numai cu cate doi ani de teologia, cum a fostu clericulu M. — Mai nainte trebuie se premitu, ca desu nu sum nici chiamatu nici competentu a aper6 pre cei atinsi prin corespondintia de sus, si ca desu nu cunoscuse casulu specialu cu clericulu M; dar totusi me senti6 detoriu a descoperi cu acesta ocaziune unele impregiurari, esperiate de mine insumi in vi6tia, candu te vedi silitu moralicesce a face si cate o exceptiune de la regula generala, fora de a comite, dupa neinsemnata mea parere, vre o crima. Asi6a spre exemplu, vinu a dese ori casuri ca acelea de susu, candu cutare obsce folosindu-se de dreptulu seu de alegere, in con-

tra tuturoru sfaturiloru ce i se facu si-alege de fiitorulu seu preotu togma pre unu asemenea clericu, carele abi6 a inceputu studi6erea teologiei, alea obsce alege erasi pre unu teneru, carele neci n'a ascultatu teologia, — in dar i se spune ca unii ca acestia nu sunt primiti si nu se pot6 ieronon6, ca6i obscea nu se abate cu nici unu chipu de la propusulu seu, ci insiste a areta casuri ca acelea in cari a dese ori se intempla de are lipsa de preutu, ca preotii din apropiare sunt de alte confesiuni, si de aceea nu se pot6 ajuta cu ei, si ca preotu strainu nu primescu, ca6i n'au casa parochiala etc. mai adauge ca candidatulu mai are si partia sa in obsce, carea amenintia ca va trece si se va duce acolo unde scie ca cererea ei va fi satisfacuta, mai adauge in fine, ca totu acea obsce ar6ta cu degetulu pe cutare preutu alu cutarei confesiuni ierononitu totu fara de forme, si altele de acestea, — intre asemenea impregiurari, care archiereu nu ar ieronon6 esceptionalminte pentru asemenea obsce si pre vre-unu clericu cu doi ani de teologia? si cine i-ar imput6 vre-o crima? dar firesce atunci D. corespondinti daca ar espune totu deuna adevrata stare a lucrulu, nu ar pot6 scri6 si vorbi, cu tote ocaziunile atate nimicuri si atate rele de archierii nostri.

Nu am scopulu a-i aper6, ca6i nu sum in stare nici competentu, dar totusi candu consideru ca mai nici unulu dintre barbatii nostri cei alesi de la 1861, in co6ce, n'a remasu neluati in gura prin jurnale, candu laudati candu bajocoriti, candu mi aducu a minte ca unii dintre densii erau ca adi incantati de laude, si ca mane trentiti josu in tina — nu potu se nu descoperu cu acesta ocaziune ca6i dupa cum cunoscuse si eu opiniunea publiculu de prin partile nostre, apoi corespondintiele de felulu acest'a, dupa noi, sunt forte neplacute si sunt mai multu stricati6ose de catu folositorie, — nu voiu se dicu, prin acest'a, se se retaca seu se se ascunda abusurile unora si altora, nu, D6mne ferecece, — ci voiu se dicu, ca candu se serie a supr'a barbatiloru celor alesi ai nostri, se se arete dreptulu si adeveralu, fara partinire dar si fara patima, se se al6ga si terminii si cuvintele ca se nu damu ansa strainiloru a-si ride de noi, si de ai nostri. De aceea rog6m si pre onoratele redactiuni ale nostre, se binevoiesca a cerc6 corespondintiele si a le cumpen6, ore nu aduce ele mai multa stricatiune de catu folosul sesei comune.

I. Metianu.

Cursurile din 18 iunie 1869 a. ser'a

(dupa arstare oficiale.)

	bani	mari.
Imprumutele de stat:		
Detori'a statulu 5% unif. interese in note	62.40	62.60
„ „ „ argintu	70.60	70.70
„ „ contributiunali	98.25	98.60
„ „ noue in argint	62.40	62.60
Efekte de loteria:		
Sortile de stat din 1864	125.80	126.00
„ „ 1860/2 in oculo intregu	104.70	104.90
„ „ 1/2 separata	106.00	106.50
„ „ 4% din 1864	96.25	96.75
„ „ din 1839, 1/2	248.50	249.00
„ bancu de ordet	268.25	268.50
„ scolet. vapor. dunareu cu 4%	100.50	101.50
„ imprum. princp. Salm 440 fl.	42.50	43.00
„ „ oont. Falffy	34.00	34.50
„ „ princ. Clary	37.50	38.00
„ „ oont. St. Genola	33.00	33.50
„ „ princ. Windischgrätz 20	29.50	29.00
„ „ oont. Waldstein	24.50	25.00
„ „ Koglevich 10	14.50	15.00
Obligatiuni deservinat6re de pamentu:		
Cole din Ungaria	81.81	82.30
„ Banatul tem.	79.00	79.50
„ Bucovina	72.50	73.00
„ Transilvania	77.25	78.00
Actiuni:		
A bancu national	746.00	748.00
„ de ordet	309.50	309.70
„ scolet	828.00	832.00
„ anglo-austriace	344.25	344.75
A scoletati vapor. dunar.	596.00	598.00
„ „ Lloydul	324.00	326.00
A drumulu ferat de nord.	227.08	228.02
„ „ stat	377.00	378.00
„ „ apus (Elisabeth)	192.00	193.00
„ „ sud	251.60	251.80
„ „ langa Tlaza	205.50	206.00
„ „ Lemberg-Czernowitz-Jassy	191.75	192.00
„ „ Transilvania	174.00	174.50
Bani:		
Galbenii imperatoresci	5.87	5.88
Napoleon'd'ori	09.92	09.93
Friedrich'd'ori	10.25	10.36
Suvereni engl.	12.40	12.45
Imperialii rusesoi	121.75	122.25